

# חכמינו בדורתיך

גליון מז • שנה א'

פרשת בלק  
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור  
חידושי תורה  
של בעלי בתים  
העושים תורתם  
קבע ומלאכתם  
עראי

## מדור תורתם קבע

**'כירבה הוא' – כיון שהקב"ה דן את ישראל  
לשובה ע"ש העתיד יש להם דין 'רוב'**

**ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא ויקץ מואב**  
**מפני בני ישראל** (במדבר כג, ג). לכאורה אינו מובן מהו  
'**כי רב הוא**', הרי על כלל ישראל כתיב (דברים ז, ז) '**כי**  
**אתם המעט מכל העמים**'. והנה רש"י הביא עה"כ  
(במדבר כג, יד) 'ויקחהו שדה צופים אל ראש הפסגה'  
דקוסם גדול היה בלק וראה שעתידה פרצה להפרץ  
בישראל משם, והיה סבור ששם תחול עליהם  
הקללה, אמנם יש להבין מה השיב לו בלעם ע"ז.  
ואפשר לומר בהקדם מ"ש בישמח משה (פר'  
שמות) להפריך טענת האומות שישראל בטלים  
ברוב לגביהו (ויק"ר פ"ד, ו), דאין לחוש לזה כיון  
דמצינו שמשה שקול כנגד כל ישראל, וכן יאיר בן  
מנשה שהיה שקול כנגד רובן של סנהדרין (ב"ב קכא:),  
וא"כ לפי"ז אין בריה יכולה לידע משקל החשיבות  
של איש ישראל, כי זה נשקל רק בדעתו של אל  
דעות, ואם אחד שקול כנגד כמה וכמה מישראל  
עאכ"כ כנגד העכו"ם, דהפחות שבישראל אפשר  
שקול כנגד כולן ובטל טענת רוב, עיי"ש.

עוד מצינו בנועם אלימלך (פר' במדבר) לתרץ טענת  
רוב, עפ"י מה דקיי"ל (יו"ד סי' צ"ב ס"ד) דחתיכת היתר  
הנדבק לאיסור צריכים ביטול כנגד כל הדבוק, וכמו  
כן ישראל דבקים להקב"ה ולא שייך בהו ביטול.  
עוד מצינו בשמע יעקב (פר' תרומה) בשם מהר"ש  
יפה ז"ל גבי הא דאפליגו בפרק לא יחפור (ב"ב כג:)  
רוב וקרוב אי רוב עדיף או קרוב עדיף, שהיה אומר  
לטענת אומות העולם שמסיתין את ישראל 'אחרי  
רבים להטות' (שמות כג, ב), דמצו ישראל לומר קים לן

- המשך בעמוד ב' &gt;

## מבוא: בשער התורה

### ותצילנו מעין הרע

עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה,  
תלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח  
גבוהה ונפש רחבה תלמידיו של בלעם  
(אבות פ"ה מ"ט). בכלל אזהרת חכמינו ז"ל  
לא להיות מתלמידיו של בלעם הרשע  
בעל העין רע, הוא שלא לעשות כמעשהו  
הרע שרצה להטיל עין הרע בכלל ישראל,  
וידוע שענין עין הרע הוא ענין חמור  
מאוד, כמבואר בגמרא מס' בבא מציעא  
(דף קז: ד"ה) דרב סליק לבי קברי עבד מאי  
דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה  
ואחד בדרך ארץ, [פירש"י, יודע היה  
ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר  
וקבר באיזו מיתה מת אם מת בזמנו אם  
בעין רעה], ובהמשך כל הדורות ראו  
אצל גדולי ישראל שחששו ביותר לעין  
הרע ונקטו בכמה סגולות מקובלות  
כדי להנצל מהזיקה. וכמו שכתב בספר  
מנחם ציון להרה"ק ר' מנחם מענדל  
מרימנוב זי"ע (פרשת מטות מסעי) וז"ל, דבר  
זה אני רואה בעיני כל יום, אשר ישפכו  
לפני בני אדם נפשם ושיחותם באיגרות  
מצערם וחסרונם, שרובא דרובא בא מעין  
הרע, ולפעמים אני חוקר על הדבר והם  
מודים ע"כ.

ועובדא ידענא מה שהיה אצל הרה"ק  
פועל ישועות בקרב הארץ ר' ישעי'  
מקערעסטיר זי"ע, שבשנתו האחרונה  
נסע להשתטח על הציון הקדוש בצאנז

ביומא דהילולא של מרן הדברי חיים  
זי"ע, והמוני אנשים נתלוו אתו וכולם  
נדחפו לראות צורת קדשו ולקבל ברכתו,  
ובחזרתו משם אמר שימיו ספורים כי  
אחד נתן בו עין רעה שם בעיר צאנז, ואף  
אמר שיודע מי הוא זה שנתן בו העין,  
זה היה אחד מנכדי בעל ההילולא שלא  
שפרה עליו מזלו כל כך להיות אלפי בני  
ישראל משכימים לפתחו, והיה עינו צר  
בהכבוד מלכים של הרה"ק ר' ישעילע,  
והעין רעה הזיק לו, ואכן נסתלק ביום ג'  
אייר, ימים ספורים אחר שחזר מצאנז.  
ואגב ידוע מה שהרה"ק מצאנז זי"ע  
התבטא על הרה"ק ר' ישעילע שהוא טוב  
עין, ומעשה שהיה כך היה בימי בחרותו  
הסתופף פעם אצל הרה"ק מצאנז  
זי"ע, ובשעת עריכת השלחן היו שם  
כמה אנשים חשובים וזקנים והוא ישב  
מאחורי השלחן, כשהגיע לברכת המזון  
כיבד הדברי חיים את רבי ישעילע בברכת  
המזון, באמרו טוב עין הוא יבורך, והוא  
הוא טוב עין.

ויש לציין דבר פלא, שבספר קב הישר  
פרק ל"ב כתב בזה"ל, מצאתי בשם גדול  
אחד וחסיד שבחסידים שאלו ימים הן  
מיוחדים לאדם לקבל יסורים על כן אסור  
בהן להקזיז דם. ואילו הן, י"ז במרחשון, יום  
ה' שבט, ו' אדר, כ"ה ניסן, כ"ט באייר, ט"ז  
בסיון, כ"ז סיון, כ"ד כ"ו בתמוז, כ' אב, כ"ו  
אב, ויום כ"ז באב, ויום י"ב אלול. והנה

&lt; המשך בעמוד ב' &gt;

## מדור תורתם קבע

## מבוא : בשער התורה

– המשך מנבוא א' <

באלו הימים הנזכרים יש ליזהר מאוד שלא ילכו הילדים יחידים אף ברחובות וכו', ועל כולן צריך האדם לעורר רחמים ולהתפלל לפני אדון העולם להצילו ואת עמו ישראל מכל ענינים רעים הנ"ל. ובאלו הימים הנזכרים לעיל יש רשות לבעלי עינים רעות ליתן עין הרע לתינוק או להכניס עין הרע בממונו של חבירו, ולכן צריך האדם להעביר כסותו על ינוקא דיליה באותן הימים כשמוליכו על הרחובות כמ"ש הזוהר שכן עשה הקב"ה לישראל מפני בלעם הרשע, דכיון דחמא בלעם הרשע דלא יכול לעשות שום רע בעי לאסתכלא בעיניו בישא דיליה, בגין דכל אתר דהוי מסתכל בלעם הרשע בעיני בישא דיליה הוי מתלטייא, וזש"ה, "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו (על ישראל) רוח אלהים", כמאן דפרס סודרא על רישא דינוקא בגין דלא ישלוט בהו עינא בישא של בלעם הרשע עכ"ל, הרי שיום כ"ה ניסן – שהוא הוא היוםא דהילולא של הדברי חיים – הוא יום שיש בו רשות לבעלי עינים רעות ליתן עין הרע, והוא היום שהרה"ק מקערעסטיר זי"ע לקה מעין הרע ונסתלק לחיי עולם.

ועדיין מונח בזכרוננו גירסא דינקותא, כשלקחני אבי מורי ע"ה לחסות בצל הקודש רבן של ישראל מרן הרה"ק מסאטמאר זי"ע, הזהיר אותנו תמיד, לי ולאחי הגדול הרה"ג ר' ברוך יודא שליט"א, להסתכל אחר התנהגותו של רבינו, עמד על זה בתוקף שלא נחמיץ שום הזדמנות מלראות במו עינינו הליכות מלכינו בקודש, לדוגמא אנקוט עבודתו הנשגבה בעת אכילת הדגים בעריכת השלחן הטהור מדי שבת בשבתו, תמיד הפנה אבינו ע"ה את מבטינו להסתכל היטב היאך שמניח חתיכות דגים מצד זה של הקערה אל הצד האחר וחוזר חלילה, ואמר לנו אף שאין אתנו יודע עד מה עמקו מחשבותיו הטהורות בעניניו הנשגבים, עם כל זה לא נסור ממנו עינינו לראות עבודת הצדיק. וכן מדי שנה בשנה עת כניסת ליל כל נדרי, בשעה שמרן זי"ע דרש הדרשת כל נדרי, הראה אותנו תמיד דבר פלא בצורת קדשו שיש בו שני צבעים, שפניו הקדושים היו אדומות כלפיד אש, והשפתים היו חיוורות כסדי מפחד היום הדין. ואחת מן הדברים שהראה אותנו תמיד היה אצל עריכת ההקפות הקדושות, שהצטופפו שמה ציבור עצום מכל קצוות העיר, ורבינו חשש שמא יזיק לו ח"ו איזה עין רע, על כן הפך את היארמולקע שלו כסגולה לעין הרע, ואאמו"ר ע"ה הראה אותנו תמיד הביטו וראו היאך שרבינו הפך את היארמולקע מחשש עין הרע.

והרבה הלכות וקפידות הנהוגות בינינו הן מחמת חששא דעין הרע, כגון האיסור למנות את ישראל המובא במגן אברהם סי' קנ"ו וז"ל, אסור למנות ישראל אפילו אינו מכוון למנות רק להטיל גורל אפילו לדבר מצוה אלא מוציאין אצבעותיהם ומונין אצבעותיהם ע"כ, וכן מה שאסור לשני אחים לעלות לתורה זה אחר זה הוא מחשש עין הרע, ועוד רבות..

ובזוה"ק בפרשתו מבואר שהעין הרע כשלעצמו אינו מזיק רק באופן שמוסיף לשבח את הדבר שמביט בו, שכתב (דף ריא): כל מאן דבעי לאסתכלא בעינא בישא, לא יכיל אלא כד משבח ואוקיר לההוא מלה דבעי לאלטייא בעינא בישא, ומה ארחיה אמר חמו כמה טבא דא, כמה יאה דא, בגין דישלוט ביה עינא בישא עיי"ש.

וכמובן שקצר היריעה מהכיל כל הנושא של עין הרע המדובר רבות בספרים, והעיקר להתפלל בכל יום ליגאל מעין הרע, ולומר התפלה המוזכר בקב הישר הנ"ל, רבש"ע הצל עמך בית ישראל מכל מיני כשופים ומכל מיני עין הרע, וכשם שפרשת כנפיך על אבותינו שבמדבר שלא שלט עליהם עינא בישא דבלעם בן בעור, כן תפרוס כנפיך עלינו ברחמיך הרבים להיותנו מכוסים (במכסה ובהנהגה) בשמותיך הקדושים מכל עינא בישא, אתה סתר לי, רני פלט וגו' ע"כ. וליזהר כל אחד להיות מתלמידיו של אברהם אבינו להסתכל על כל דבר בעין טובה, ויקוים בו מאמר הכתוב טוב עין הוא יבורך, ויראו עינינו בחדשי העינים ישועת כל ישראל, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון בב"א.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

כמאן דאמר רוב וקרוב קרוב עדיף, דהוי קורבה דמוכח כי 'קרוב ה' לכל קוראיו' (תהלים קמו, יח), לא כן רובא דידהו כי הן יצעק אליו ולא יענה (ישעיה מו, ז), וכיון שהקב"ה משרה שכינתו בתוך בני ישראל כמ"ש (שמות כט, ז), ו'שכנתו בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים', הוי קורבה דמוכח ואלימא מרוב, ע"כ. עוד מצינו לתרץ ע"פ דאיתא בבכור שור (ר"ה טז). דידוע (כתובות טו). דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואינו בטל ברוב, וא"כ כאשר ישראל יושבין במקומן אין חשש ביטול ברוב דכל קבוע כמחצה על מחצה, אמנם לאחר שגלו הוי ניידי ונתעורר הקושיא מדוע אינם בטלים ברוב האומות. אך איתא בזה מרבינו שליט"א (אושפיזא דיעקב שנת תשס"ט) לתרץ ע"פ מ"ש הר"ן (נדרים נב). לבאר הא דקיי"ל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל, משום דכיון דסופו להיות היתר הוי כמין במינו, ולפי"ז י"ל כיון דבמהרה יתגלה עלינו כבוד מלכותו ית"ש, ויאתיו כל לעבדך ויטו שכם אחד לעבדך, א"כ לא שייך למיזל בתר רובא דהוי כמו דבר שעתיד להיות היתר וברור גמור לכל באי עולם כי אין עוד מלבדו ית"ש ולא שייך לילך עתה בתר רוב, ע"כ.

ובזה נראה לי לפרש הכתוב (ויקרא כ, ו) 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי', 'והייתם לי' כי יש לכם קריבות לי וקורבא אלימא מן רוב, 'כי קדוש אני ד' ואתם הדבקים בד' וצריך ביטול כנגד הכל, 'ואבדיל אתכם מן העמים' כי אחד מכם שקול כנגד רבים מן העמים, 'להיות לי' בארץ ישראל, שבחו"ל יש שלטון השבעים שרים, אבל בא"י אין בו שום שר אלא הקב"ה בעצמו ויהיה לנו דין קבוע, וע"ז פירש"י 'אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי' ולא

## 'גזירה היא מלפני' – מעשה העגל היה ע"פ חשבון מן השמים ולא מטעם 'רוב'

ראיתי מאמרו הנפלא של הרה"ח ר' אייזיק לייב מיללער די"ו (בגליון פ"ר חוקת) על דברי רש"י בריש הפר' לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה', דהכונה הוא שבדאי השטן ואומות העולם יודעים שהטעם של מצות פרה אדומה הוא כדי לתקן מעשה העגל כמ"ש רבי משה הדרשן, אבל עיקר כוונתם הוא 'מונין את ישראל לומר וכו' ומה טעם יש בה', היינו שיזכירו ישראל בפה הטעם על איזה חטא בא לכפר, כדי שע"ז יהיה ח"ו קטרוג על בני"מ מחמת מעשה העגל.

ועל פי יסוד זה אפשר לפרש באופן אחר, ונקדים דבריו הנפלאים של הרה"ח ר' חיים פריעדמאן הי"ו (בגליון ה"ל) שכתב לבאר הטעות של בני ישראל מה שנכשלו בחטא העגל, ע"פ מה דאיתא במדרש (ויק"ר פ"ד, ס"ו) שגוי אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה כתוב בתורתכם (שמות כג, ב) 'אחרי רבים להטות', אנו מרובים מכך, מפני מה אין אתם משווים עמנו בעבודה זרה, עיי"ש, ואפשר דמכח טענה זו נכשלו בני ישראל ועשו את עגל הזהב, כי חשבו שיש להם לילך ח"ו אחר רוב העולם שהם עובדי עבודה זרה. וביאר שם שכדי לתקן פגם זה ולהוציא מלבם מחשבה זו צותה תורה לעשות תשובה המשקל ע"י שבפרה אדומה לא ילכו אחר הרוב, כמ"ש התרגום יונתן שצריך לבדקה ב"ח טריפות, (לאפוקי ממאי דאיתא בגמ' (חולין יא.) ששורפין אותה כשהיא שלימה וסמכין ארובא), ולא סמכין על רוב בהמות שהן כשרות, כל זה כדי לכפר על מעשה העגל שבא ע"י שהלכו אחר הרוב, ע"כ.

ולפי זה יש לומר דמה שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר, לפי שהם מבקשים להזכיר להם את חטא העגל שעשו מפני שהלכו אחר הרוב כמ"ש 'אחרי רבים להטות', וא"כ יתבטלו בני ישראל ברוב אומות העולם, ולא יזא להם שום חשיבות.

ועל זה משיבים להם בני ישראל 'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', שהגם שמה שעשינו את העגל היה בשביל חשבון זה, אבל להקב"ה היה חשבון אחר, כמו שאמרו חז"ל (ע"ד:) לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא בשביל להורות תשובה לרבים, וכלשון הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע (ריש פ' חקת) וז"ל: ולזה הוקם להם מעשה פרה לכפר, להראות כי התשובה מועלת לרבים, נמצא כל עיקר הטעם פרה הוא בשביל חטא העגל והחטא גופא לא היה כי אם להורות תשובה והוא בעצמה חוקה, לכך כתיב בה 'חוקה' אף על פי שיש בה טעם כדברי ר' משה הדרשן.

(הרה"ח ר' שלמה הערשקאוויטש הי"ו)

## מדור תורתם קבע

ראויים לגאולה גאל אותם בשביל שעתידיים לקבל את התורה, והיכי קאמר שאינו דן את האדם אלא כשעתו.

**אך התירוץ ע"ז הוא, שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מתנהג עם בניו באופן זה, שאם עתידיים להיות צדיקים הוא מסתכל בעתיד ומטיב עמהם, אך אם עתידיים לחטוא אינו מסתכל במה שעתידיים לחטוא ואינו דן את האדם אלא כשעתו.**

ובזה מפרש הפר"ד הפסוק בפרשתן (במדבר כג, כא-כב) 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישאל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו, אל מוציאם ממצרים וגו', ופירש"י ז"ל לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהם עוברים על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלם שהם עוברים על דתו, ויש להבין מה היתה כוונת בלעם בזה.

ומבאר דזה יובן ע"פ דאיתא במדרש (שם) 'כי הכיתני זה שלש רגלים', אמרה לו אומה זו עתידה לחוג שלש רגלים בשנה ואתה מבקש לעקרה מן העולם, ואמרינן עוד במדרש עה"כ 'ויקחהו שדה צופים אל ראש הפסגה', קוסם גדול היה בלק, ראה פרעה גדולה שעתידיה להתפרץ שם, והיינו שמת שם משה רבינו, והוא לא ידע זה אלא ראה הפרעה וסבור שעתידיים ישראל לחטוא שם, ורצה שיקללם שם בלעם כדי שתחול עליהם הקללה. וכוונת בלק בזה היתה לפי שראה שה' מנע את בלעם מלקללם לפי שעתידיין ישראל לחוג לפניו שלש רגלים בשנה, וא"כ נמצאנו למדים שה' דן את האדם

**על העתיד, ולזה הביא את בלעם לראש הפסגה שהוא מקום שעתידיים לחטוא שם, כפי הבנתו, ויעניש אותם על העתיד, דכי היכי דמסתכל במה שעתידיין להטיב ומטיב עמהם הכי נמי יסתכל במה שעתידיין לחטוא ויעניש אותם על העתיד.**

וע"ז בא בלעם ואמר לו אל יעלו דברים אלו על לבך, שאין אתה יודע אפני אומה זו עם אלהיה, 'לא הביט און ביעקב', אינו מסתכל בעבירות שעתידיין לחטוא ואינו דן אותם אלא באשר הוא שם, אבל ה' אלקיו עמו, היינו במצות מסתכל הוא במה שעתידיין להטיב ומטיב עמהם, ותרועת מלך בו' בזה ניכר שאנו נדבקים למלך, וכי תימא מנ"ל זה דהוה תרתי דסתן אהדי, לזה אמר 'אל מוציאם ממצרים', משם יתברר לך שמסתכל במצות שעתידיים לעשות ואינו מסתכל בעבירות שעתידיין לעשות, שהרי כשיצאו ישראל ממצרים לא היה להם שום זכות אלא מה שעתידיין לקבל את התורה, והלא תכף ומיד אחר מתן תורה עתידיין לומר 'אלה אלהיך ישראל', אלא ע"כ לומר שדן אותם על המצות שעתידיין לעשות ואינו דן אותם על עבירות שעתידיים לעשות, ע"כ. ולפי"ז אין ממש בטענת בלק שיחשב ג"כ פרצת ראש הפסגה, כיון דלרעה אין הקב"ה מחשב להם, וממה שיצאו ממצרים מוכח שלטובה הקב"ה מביט על העתיד, וע"כ יש להם דין 'רוב' משום דעתיד להיות כל הטעמים, ועל כן 'ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא'.

(הרה"ח ר' דוד אר"י יאקאב הי"ו)

## לא הקפדן מלמד – שלא טבל במקוה בבוקר

ולא הקפדן מלמד (אבות פ"ד מ"ו)

יש לומר על פי מה שעורר כ"ק מרן רבינו שליט"א בסעודת רעווא דרעווין בשבוע העבר – והוכפל דבריו מוצש"ק אצל מסיבת קביעת מזוזה לביהמ"ד בית חיים יעקב – שעורר והזהיר לכל מרביצי תורה שלא ילמדו עם התלמידים לפני

## מדור תורתך שעשועי

דרשות שנאמרו אצל סיום השי"ס  
שנ"י חברת תורתך שעשועי

### אב ובניו שראו את החידוש!

דרשת הרה"ח ר' משה יודא הירש הי"ו  
אב"י בעיר וויליאמסבורג

ברשות די חשוב'ע רבנים הגאונים ברשות כל הקהל הזה. "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" אבער איך מיינ איך וועל צולייגן "אודך כי עניתנו" איך בין נישט געוואוינט צו רעדן צו אזא ציבור, וועל איך דאס אנעמען "ותהי לי לישועה" אונז זאלן אפקומען מיט דעם.

איך וויל ארויסברענגען די התרגשות'דיגע געפילן פון אזא געהויבענע צייט וואס מיר האבן זוכה געווען ברוך ה' מסיים זיין ש"ס. מיט א שטיק צייט צוריק זיצנדיג ביי די בחינות איז מיר איינגעפאלן א געדאנק צו זאגן "לשם ייחוד" פאר מ'נעמט די בחינה, דאס איז וועגן דעם ווייל צו גיין נעמען די בחינה איז א שמחה וואס נעמט ארום יעדער איינער וואס זיצט דארט, עס איז נישט א פרעשור וכדומה נאר פארקערט עס איז א זכיה. דאס נעמען די בחינות און בפרט אז איך בין זוכה צוזאמען אז איך קען נעמען די בחינות צוזאמען מיט די קינדער און א עקסטערע זכיה אז איך קען לערנען מיט די קינדער חזון ש"ס איז עס א געוואלדיגע זכיה פאר מיר, און איך וואלט געוואלט די עולם זאל אויך פראבירן זיך צוצושטעלן צו דעם, דער אייברשטער זאך העלפן יעדער איינער זאל קענען זוכה זיין צו דעם וואס מ'זאגט "ונהיה אנחנו וצאצאיו וצאצאי וצאצאי צאצאיו". איך וועל געבן א ישר כח פאר די אלע וואס פירן אן די לימוד הש"ס און בפרט ר' יצחק שווארטץ הי"ו. דער אייברשטער זאל העלפן אונז זאלן גיין קעגן משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

## מדור תורתך קבע

### בין שעשו הרשיע את מעשיו אין צריבין לחשב מה שנהנים מנעוה"ז

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב.

נקדים מה שהקשו הקדמונים דלכאורה איך מותר לנו להנות מטוב עולם הזה, הא יעקב ועשו אחים שחלקו הן, וכמאמרם (תנ"כ"א זוטא פ"ט) יעקב נטל עולם הבא ועשו נטל עולם הזה, ואם כן הוי לכאורה גזל מחלקו של עשו. ותירץ המהר"ש פרימו (הביאו החיד"א בראש דוד פ' תצוה) דהנה אמרו חז"ל (שבת פח.) שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, ואם כן אלמלא קבלו ישראל את התורה מוט התמוטטה הארץ ונמצא העולם אבד, וכאשר באו ישראל וקבלו התורה קיימו הארץ ומלואה, וקיי"ל (בבא מציעא כד.) דהמציל מזוטו של ים ומשילולתו של נהר הרי אלו שלו, ועל כן מגיע לנו להנות מטוב העולם הזה על פי הדין, עכ"ל.

ועל פי זה כתב בבני יששכר (סיון מאמר ב אות יא בהגה) לפרש הכתוב (כג ט) כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, דהנה צורים נקראים האבות כמה דאת אמר (ישעיה נא א) הביטו אל צור חצבתם, וראש צורים נקרא יעקב שהוא מובחר שבאבות והוא הנזכר ראשונה בזכירת ברית (במדבר כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב, והגבעות הם הרים קטנים שאינם כמו הגדולים כמבואר בזה"ק (משפטים דף קט:), והוא רמז להר סיני שהוא קטן בערך תבור וכרמל. וזה שאמר בלעם כי מראש צורים אראנו, אני רואה את מעלתו מה שסיגל על ידי ראש צורים היינו יעקב, שבירר לחלקו וחלק בניו העולם הבא, ומגבעות אשורנו, וגם כן אני מסתכל מה שסיגל מגבעות היינו מהר סיני שנקרא גבעה להיותו קטן, ואמר לשון רבים ומגבעות, מפני שהרבה שמות נקראו לו הר סיני הר חורב (שבת פט:), שאז סיגל גם עולם הזה, להיות שהצילו מזוטו של ים, ושוב אין לשום אומה ולשון להתחשב

עמהם, היינו לבוא עמהם בחשבון לומר כיון שעולם הבא הוא שלכם, העולם הזה היא שלנו. וזהו שאמר כשאני מסתכל מראש צורים ומגבעות כנ"ל, הנני רואה, הן עם לבדד ישכון, בין בעולם הבא בין בעולם הזה, ובגוים לא יתחשב, אין צריך לעשות חשבון עם הגוים זה שלי וזה שלכם כי הכל שלהם, עכ"ל הנחמדים.

[וידידי מנעורי הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א בעל אגלי דבש פירש בזה (בשיעור פרקי אבות) המושג (אבות פ"ג מ"א) ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, וביאר הגר"א בשנות אליהו (בליקוטים) כי נתינת דין הוא על מה שחטא, ונתינת חשבון הוא על מה שלא עשה מצוה בשעה שעבר העבירה, עכ"ל. ולפי האמור יש לומר באופן אחר קצת, כי דין הוא על עצם העבירה, וחשבון היינו שצריכים לעשות חשבון על כל מה שנהנה מעולם הזה יותר מכדי חיותו, דכיון שלא קיים את התורה נמצא דלא הוה כמציל מזוטו של ים, והוה גזל מחלקו של עשו, ודפח"ח].

ועל פי דרכו יש לומר באופן אחר קצת, בהקדם מה שכתב בפנים יפות (פ' תולדות עה"פ ושני לאומים ממעיך יפרדו) "למה באמת יעקב לקח את הברכות, כמו שמבואר שזה היה טעמו של יצחק שרצה ליתן עולם הזה לעשו שזהו חלקו, אלא שהתנאי היה שאם יהיו שניהם טובים ויקיימו מצות השי"ת, ואז ראוי להם ליטול שני עולמות והוי החלוקה שיעקב יטול חלק עולם הבא של עשו, ועשו יטול חלק עולם הזה של יעקב, וכיון שעשו הרשיע ולא היה לו חלק לעולם הבא, ממילא בטל המקח ויהא ליעקב שני עולמות כפי צדקתו", עכ"ל.

ובזה יבואר הכתוב "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", פי' דלפי שבני ישראל עתידים לשכון לבדד בעולם הבא, מאחר שעשו הרשיע את מעשיו ואין לו שום חלק לעולם הבא, על כן "בגוים לא יתחשב", פי' אין צריכים לעשות חשבון עם הגוים על מה שאכלו מחלקם בעולם הזה יותר מכדי חיותם, כי כל המקח בטל, ויש ליעקב שני עולמות העולם הזה והעולם הבא.

(הרה"ח ר' חיים פריעדמאן הי"ו)